

ЧЕПСЕГЛЕНИШКИНИН ДУЖУРЕИНЧЕ ЧУТКУЛДУН ИЛЕРЭЭШКИНИ

БҮГҮ ЧУРТТАРЫНЧ ПРОЛЕТАРИЯЛЕРИ, КАТТЫЖЫНАР!

1925 чылда
үлдүктүктүктүктү

ШЫН

СОВЕТ ЗВИЛЕЛИНИН КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫН ТЫВА ОБЛАСТЬ
БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИН, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР
ДЕПУТАТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ
СОВЕТТЕРИНИН ОРГАНЫ

1959
СЕНТЯБРЬ
20
ВОСКРЕСЕНЬЕ
№ 188 (4416)

Өртөө 20 коп.

СОВЕТ ЧАЗАКТЫН ДЕКЛАРАЦИЯЗЫ

Чепсегленишкенин бүгү-ниги болгаш бүгүн дүжү-
реинич калбак программазын КНО-га чугаалажып көр
кылдыр Совет чазак сентябрь 18-те кирген.

Совет чазактын Декларациясында илереттиген ол
программа: бүгү чепсегленишкенин дүжүренин бол-
гаш оларын калбак хевирге каттап тургузарын хо-
ругдаарын; шериг техниказын, чепсегленишкенин
ниги база шериг курлавырларын бүгү-ле хевирлерин
узуткаарын; аялдуу чепсегленишкенин курлавырларын болгаш оон
курлавырларын узуткаарын; ракеталыг чепсеглениш-
кенин, шериг угуланышкынынын коммунити ракеталарын
кыргыштырбаша, оларын бүдүрүлгөсүн бүгүн соксады-
рын болгаш узуткаарын; химиктиг болгаш бактерио-
логтук дайынның чепсегленишкенин курлавырларын база чеп-
сегленишкенин курлавырларын узуткаарын көрүп турар.

Чепсегленишкенин дүжүр дугайында совет са-
налдар өске девискээрлерге шериг баазаларын болгаш
ракеталар салып үндүрүп бүгү-ле установкаларын
узуткаарын, шериг бүдүрүлгөсүн узуткаарын; калды-
га хевирлерге шериг албанын эрттерин болгаш шериг
херонго өрөдигени күш чок болдурун; шериг
министерстволарын, төп штабтарын, өске-даа бүгү
шериг ведомстволарын болгаш организацияларын дүжү-
реин; шериг сорулгаларын калдык-даа черлерден
кыргыштырбаша, оларын бүдүрүлгөсүн бүгүн соксады-
рын болгаш аялдуу курлавырларын шериг кыргыштыр-
гын курлавырларын, үстүндө алаан калдык-даа пункту-
ларын бирөөсүн үрөөн дөш эң-не шыгыт кеземче-
ни көрүп турар хоюлдуларын үндүрүп көрүп турар.
Иштин курчум-чурчум тударына болгаш хамааты-
ларын хууда аймыл чок чорун камгалаарына күр-
үслөрүн эргезинге чүгө чурт бүрүзүгө дүгү-
руштунган полиция (милиция) кезектери артар ужу-
рут.

Чепсегленишкенин дүжүренин ол калбак про-
граммазын Совет Эвилели 4 чыл дүргүзүндө үш ча-
лар-биле боттандырып санаалар турар.

Бирги чаада ССРЭ-нин, АКШ-тың болгаш КҮР-нүн
Чепсегленишкенин санын 1700 муң кижиге дең-
гелде чедир, а Великобританиянын болгаш Франция-
нын — күрүнө бүрүзүгө-ле 650 муң кижиге чедир кы-
зырларын санаалар турар. Өске курлавырларын чепсеглениш-
кенин санын КНО-нун Кол Ассамблеясындагы тус-
кай сессиясында азы чепсегленишкенин бүгү ниги
болгаш бүгүн дүжүренин талазы-биле бүгү делегей-
конференциясында дугуруштунган деңгелдерге чедир
кызырлар.

Совет чазак ийги чаада артып калган чепсеглениш-
кенин болгаш өскенин девискээрлеринде бүгү шериг
баазаларын узуткаарын санаалар турар.

Аялдуу болгаш ракеталыг чепсегленишкенин бүгү-ле хевир-
лерин узуткаарын, шериг ужу-чүлүгүн материалдыг
кезектерин чок кылдырып, шериг министерстволарын
дүжүренин, шериг сорулгаларына болгаш чепсеглениш-
кенин дүжүренин программазы-биле көрдүнгөн
өске-даа хемчеглерин үшкү чаада боттандырыр.

Чепсегленишкенин бүгү ниги бүгүн дүжүр тала-
зы-биле хемчеглерин чогур үзүндө күсөдизин
дөш карагалашкын составына бүгү курлавырлар

киргиз делегей контроль органын тургузарын Совет
чазак санаалар турар.

Өске санаалардан совет санал болза ону боттанды-
рында кайы-бир курлавыр шериг талазы-биле кан-
дыг-бир артык чүдүлгөсүн тургузарынын байдалдарын,
аргасынын калдык-бир деңгелде чорун кызын
турары-биле ылгалып турар деп Декларацияда онзалар
деңгелдеген. Чепсегленишкенин шак ыччар дүжүрени
яны-бүрү нигилист системаларында болгаш шериг-
политиктиг бөлүгүленишкенин хемчеглери турар
чурттарынын арасында харылзааларын бөлүгү-ла чаз
үндөсүн тургузар, кайы-бир курлавыр талазында
болдуну дег агрессияга айымызыншыкынар чал-
лаптыган турар ийги. Курлавыр арасында харылзаа-
ларынын хемчеглеринын тайбыч кожа-хемчег турарын-
да өске оруу черге чаллаптыган турар ийги. Кур-
лавыр арасында бүтүрүлгөсүн байдалы доктаатын-
ган, улустарын тайбыч амыдыралына эргежок чүгү-
ла бүгү байдалдар тургустунган турар ийги.

Чепсегленишкенин соксадыры болу-ла экономик-
тиг бергелерин болура бээр болгаш хөй-хөй кижилер-
ниң аямын курлавырлар дээр аямын, чепсеглениш-
кенин дүжүренин удураанычларынын айтырыгын,
ыччар тургузар чорун Декларацияда мегелетиниш-
кин деп адал турар. Шериг сорулгаларына чарыдал
турар кайгамчык хөй херектерин тайбыч херекле-
дерге аялгалар чонун аялгалыг турар чорунга
эң-не калбак аргаларын тургузар деп чүгө илдеп.

Бир өскө калдык-бир чылдаганынын харазы-биле
Барыш талакы курлавыр чепсегленишкенин бүгү-
ниги бүгүн дүжүренин чепсегленишкенин белегин
илеретпес болза, Совет чазак, мурундагы ышкыш,
чепсегленишкенин дүжүр болгаш аймыл чок чорук-
ту ышкылаар талазы-биле чогур чамдык базымнар-
ын дугайында өске курлавырлар-биле дугурушкан беле-
гин Декларацияда айтып турар.

Совет чазактын бодалы-биле, мындг базымнарын
кол чүдүлгөсүн — Барыш Европаның чогур
чурттарынын девискээрлеринге даштыкы шериглерин
кызырлары-биле контрольдүк болгаш инспекциянын
зоналарын тургузарын; Төп Европага атом чок зона
тургузарын; Европа курлавырларын девискээрлеринде
бүгү даштыкы шериглерин үндүрүп болгаш өскенин
девискээрлеринде шериг баазаларын узуткаарын; НАТО
болгаш Варшава керээзиниң кыргышчыларын курлавыр-
ларын арасында халлашпас дугайында фактыны чарарын;
бир курлавыр өске курлавыр хенертен халлаарын
чалдыр дугайында айтырып талазы-биле дугуружа-
ла болуп турар.

Совет чазак 1955 чылдың май 10-да болуңу санал-
дарын сагындырып турар болгаш ук саналдар болза
чепсегленишкенин дүжүр дугайында айтырып тала-
зы-биле дугуружага эки үндөсүн болуп дээр дугу-
гайты бүтүрүлгөсүн илеретип турар. Аялдуу чепсеглениш-
кенин соксадыры дугайында айтырып калдык
болуру дээр, Совет чазак оон шенелдерин кезээ-
менде доп-дараан соксадыры дөш туржуп келген
болгаш туржуп турар деп Декларацияда чугаалап турар.

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелинин Даргазынын чанында парлалга бөлүүнүн дыңнады

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелинин Даргазы Н. С. Хрущев болгаш
оңу үздө кижилер сентябрь 16-да
дүш соода Вашингтонда көрүш-
түг болгаш тураскалдыг черлерин
өргөн берген.

Эрттен чүс чылдың ортан үзүндө
де Америкага хамааты дайынның
үзүндө согуу талазын муруну та-
ла-биле демиселин баштап чорозан
АКШ-тың президентиниң Аврам Ли-
нкольнго кайгамчык тураскал-биле
Н. С. Хрущев узуу кичээтпейлг та-
нышкан. Чымылнарда оң чугаа-
лашкан болза: «Кижилерни хоо-
лаар дөш амыдыралын берген, болуңу
үзүндө Американын Каттышкан
Штаттарынын эң-не кижиге кижин
чорозан Аврам Линкольнну бистин
чуртувуста беди-биле тураска-
лап көрүп турар. Оон мурунуга
боттарыныстың баштарынысты
мөгитин тур бис. Оон азы чүс-чүс
чылдарда чурттаар».

АКШ-тың президентиниң Д. Эйзен-
хауэр ССРЭ-нің Министрлер Чөвү-
лелинин Даргазы Н. С. Хрущевка
дүш үзүндө дараазындагы чагааны
чоруткан:

«Совет Социалисттик Республика-
ларын Звиленниң Министрлер Чөвү-
лелинин Даргазы Дээрги Никита
С. Хрущевка,

Аз башың, 1959 чылдың сен-
тябрь 16.

Хүндүлүг Дээрги Дарга,
сентябрь 12-де совет рзетата
Айже салып үндүргөн ышкында
хоолгазын дүш мээң кабинетимге
сидерин менээ эккеп бергендер
Каттышкан Штаттарга сидерин чө-

рааныңар дугайын менээ үр үдө са-
гындырар. Ол белекти бээр деп
сидерин кичээтпей салгынар дөш
көчүр өтүп четтирим.

Ам, каян бистин чуртувуска бо-
дуңарын аян-чорунарын өгөй
бөдөнүргө мээң ада-чуртувурларын
болгаш мен болум көчүг согуу бол-
гаш таарымчалыг аян-чорук кыл-
дырларын сидерге күзүп тур бис.

Шыңыс сепкил-биле сидерин
Дугей ЗИЗЕНХАУЭР.

Ола-хүн Н. С. Хрущев ССРЭ-
нің Дээрги Сөвдиниң бөлүк депутат-
тарына үдөйин алаш АКШ-тың
конгрессинге чорозан, даштыкы херек-
тер талазы-биле коммисиянын дар-
газы У. Фулбрайт болгаш сенаттын
хөй нурууунуң уауруучуу
Д. Джонсон баштадыр сенаттын кол
ажыдакчылары ону хүзөп алган.
Албалда чок болгаш ажит-чакыт
чок бөсөдө бүдүн чартык шак үрүт-
чүзүн.

Беседа доозулган соонда совет бол-
гаш даштыкы парлаганың төлө-
дөкчилериниң айтырылларына ха-
рымылашкан, Н. С. Хрущевтин ме-
дегелеси болза:

Ол беседа сепкил ханды. Ол
албалда чок болгаш ажит-чакыт
чок болган. Бижн бүрүзү согууларын
айтырылларын салыр болгаш оларга
харымын алыр аргалыг болган. Се-
наторлар-биле бөгүгү ужуражыныш-
кын эки болгаш ажитыг болган
деп санаар мен. Мындг ынызыг
ужуражынышкын болгаш беседа-
лар хөй болган тудум бот-боттары-
нысты улам эки билчир болгаш тай-

быпны калдырар талазы-биле бистин
байдалдарында чокшалажыр
апар бис. Бистер, Совет курлавыр
төлөкчилери, америк уаус-биле
болгаш өске-даа чурттарынын ула-
сты-биле тайбыч болгаш найырадыг
чурттарына санаалар турар бис.
Бистин системаларыныстың ылга-
дым калдыгы дээр, ол айтыры-
гын улустар боттары шийтирээр
ужурут. Бистер найырадыг,
бот-боттарынысты болгаш бистин
чурттарыныстың улаустарынын ши-
ли алган системаларын хүндө-
жир ужурут бис.

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлели-
нин Даргазы Н. П. Хрущевка
АКШ-тың президентинге болгаш
оон байлыгына база АКШ-тың ча-
узынын кештиреринге адал кыл-
дыр совет ачын черинге сентябрь
16-да дүшкөй шайлагга тургус-
кан. Шайлагга үзүндө Н. С. Хру-
щев биле Д. Эйзенхауэр чугаалар
болушкан. Шайлагга чыгып, найы-
ралыг байдалга өрткөн.

Н. С. Хрущевтин АКШ-га чоруп
турарынын хүн бүрүзүндө-ле ола
чорунуга хөй-нигитиниң согуру-
галы өтүп турар. Н. С. Хрущевтин
чугааларын американдар ботту-би-
ле үндөп турар. Оон алынга хөй
санымг чагаалар болгаш телеграмма-
лар көзүп турар. Көсүк америк улет-
пүр ээзи болгаш хөй-нигити аял-
лачымын Сайрус Итон даразында
үткүлгө телеграмманы чоруткан:

«ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлели-
нин Даргазы Дээрги Никита С. Хру-
щевка

Улустар арасынын харылзаала-
рына экижилдиге жуу эргилде-
ниң калдырына, бүгү кижиге төрөл-
гөсүн эрге-ажыгы дөш «соку
дайынны» бүрүнү-биле узуткаарына
эргежок чугада негелдер ам тур-
густунган дээринге Совет Эвилели
бүтүрүлгөсүн, Нью-Йоркка КНО-
нун Кол Ассамблеясында сентябрь
18-те чүгө чугаалап тургаш ССРЭ-
нің Министрлер Чөвүлелинин Дар-
газы Н. С. Хрущев медегелес.

«Соку дайынны» узуткаарга ха-
мыктын мурунун дайымы кыгы-
рылдарын, соксаа чок өндөре чеп-
сегленишкенин чок кылыр, деле-
гейин ийги дайынның ар-
тышкыларын чалдыр болгаш
Германия-биле тайбынын керээзин
чарар, улустарын арасына шуут
харылзааларын бүгү хемчеглери-
лери хөжүдөр херек деп Н. С. Хрущев
медегелес.

Бистин шийтирүүсүн мурунуста
улустар арасынын шийтирүүсүн
мээң хөй айтырылдары туруп турар
дээрин Н. С. Хрущев айткан.
Оларга туруп турар нигилист харыл-
зааларында хамаарылга чокка улу-
да, биче-даа бүгү чурттарынын ки-
жигери ону шийтирээрин илгел-
биле манат турар чангыс айтырыг
бар, ол дээр: «Чепсегленишкенин
нери дүжүренин айтыры
болур. Ол айтырыгын ший ший-
тирээр тыптынын шыдаптынар
дээринде кижиге төрөлгөсүн кай-
наар баары—халаагыг уруктар-
ды дайыны бээр бе азы тайбыч
типтээр бе деп чүгө хөй-биле ха-
мааржыр. Атомуг электрониканын
болгаш октаргынын чагыры алмы-
ны үзүндө кижиге төрөлгөсүн
төгүзүндө каян-даа өндөре чеп-
сегленишкенин бөгүндөсүн ышкыш
мындг дүрүн темп-биле чорудуп
көргөсүн болгаш ол мындг ула-
аймыктыг туруп көргөсүн.

Совет Эвилели чепсегленишкенин
дүжүренин шийтирелиг, чайты-

лыш чок демиселчин болуп турар
деп Н. С. Хрущев медегелес. Чеп-
сегленишкенин дүжүренин ай-
тырынын шийтирээрин чөдү-
түгү курлавыр бис чүгө өс-биле
авес, харын база аял-херек-биле
бүтүрүлгөсүн бис.

Бистин ханм бүтүрүлгөсүн бөдү-
нүгү алдыр, кол чүгө болза, чеп-
сегленишкенин дүжүренин орук-
тарында овалаттына берген кол
монистарын чалдыр, ол ай-
тырынын шийтирээрин чаз бай-
дал-биле бөдүн орадыжыры бол-
гаш бүгү курлавырларын, ол ышкыш
КНО-нун-даа коллективтиг угаанын
ол чаз байдал-биле көр чорукту
тыварычыг улаары болуп деп Н. С.
Хрущев айткан. Сорулга болза,
дайынның тамыныч кижиге төрөл-
гөсүн совп башып чыдарын, он
туттунуп алгаш доктадып болур
мындг быраны тывары болуп турар.
Ам чангыс чүгө—дайынны өскү-
дүп болурун чөдү улаары эрге-
жөк чүгүзү.

Муштаптаган чоруктан түр
ажыгы чепсегленишкенин бүгү-
ниги болгаш бүгүн дүжүренин
оруктарында тывар херек дээр-
гы Совет чазак бичыны-биле бүтү-
рүп турар деп Н. С. Хрущев он
ыңай чугаалаан. Харын-ла чепсег-
ленишкенин бүгү-ниги болгаш
бүгүн дүжүрени чепсегленишкенин
чамдыктап дүжүренин айты-
рылдарын чугаалажып көрүп тур-
дып үндүргөсүн турган бүгү-моон-
дастарын чалдыр болгаш бүгү
хемчеглери бүгүн контрольдү тур-
густунган орукту ашпай армлаар.

Совет чазак чүгү санаалар тур-
ары?

Бистин санааларыныстың алыс
утказын чүз дээр, дөш чыдарың
дугурунда бүгү курлавыр чепсег-
ленишкенин бүгүн дүжүренин бот-
таандырган турары болгаш оон сон-
гаар дайын чорударынын чепсө

Н. С. Хрущевтин болгаш Д. Эй-
зенхауэрин арасына аржымж ужу-
ражынышкынын тоотугдг ужу-
дузын ам бүгүдө мегелер билш
турар деп ол медегелес.

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлели-
нин Даргазы Н. С. Хрущев шайла-
га чөдө чугаалаарга чымылнар
чыгып-биле уткаан.

НЬО-ЙОРКТУН ЭКОНОМИКА
КЛУВУНГА Н. С. ХРУЩЕВТИН
ЧУГААЗЫ

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлели-
нин Даргазы Никита Сергеевич Хру-
щев салды-үлөтүр болуктерин
төлөкчилери-биле ужурашканын
га болуңу сепкил хангыны иле-
гелес.

Салды-үлөтүр болуктерин кижиге
жидерин дипломатия чокка, шуут-ла
аккара чок чугаалажыр деп чүгөсүн
билер мен деп Н. С. Хрущев медег-
лелес. Ынчангаш шуут-ла дөртү-биле
чугаалаар деп тур мен, ол чорук
чамдык кижилерин хөжүгөсүн таар-
ышпас чадвас, ыччалда-лаа ол
дээрде сидерге ажыктыг болуп деп
ол чугаалаан.

Совет Эвилели болгаш Амери-
канын Каттышкан Штаттарынын
хожудаларын темптерин тогарай.
лап турар чургайларың Совет ча-
зактын башкын болуңу чугаазың
көргөсүн. Кичээлдерге, 1913 чыл-
ды денелениге деңгелде бүдүрүш-
күн Совет Эвилелинде 36 катта, а
АКШ-ка—чүгө 4 катта өскөк деп
ол айткан.

Совет Эвилелинде улус аял-
лажыг хөжүдөрүнүн улау чагай
чези чыл планын аялал кылган
болгаш боттандырып эгелес деп
айтыгаш, Совет чазактын ошол-
чези чылды баштайгы чыл — 1959
чылдын план кууселдизин чамдык
чугааларын алаан. Херек кырыла
чугааларын баштайгы 8 айтарын
дугурунда план дугуар көрдүгөн
7,7 улау улау продукцияны бөдүрүп
үндүрүн 12 хуу көүдөткен бис
деп ол чугаалаан. Чыл дугурунда
пландан ажыр 10 миллиард доллар-
лаан ажыр продукцияны бээр боор
бис. Ыдыг болганда, экономиканы
хожударынын калдык-бир шыдаптын,
мас темптерин планнаан авес, ха-
рын экономиканы эвин эртер чүдү-
дүрүлгөсүн төлөдө үлөтүрүп чиге-
лелг байдалдарын тургустунуш-
ол-дур деп Н. С. Хрущев чугаалаан.

Экономиканын хөжүдөсүн хем-
чөз талазы-биле АКШ-тың чези
чылдаа бол, а оон соонда чонун
кижиге бүрүзүгө ошол-дур бүдүрүш-
күн талазы-биле бистин планна-
рына айтпай турарыга болдурга,
аваста элзиз дүргө чедер бис деп
Н. С. Хрущев медегелес.

Н. С. Хрущев болуңу чугаазынын
оон ыңайгы кезээ делегейге сал-
дыжынышкынын хөжүдөрүнүн тали-
ларына холбандыган. Совет күрү-
ленин чамдык сидерин мурун
не турттуңуң үзүндө сидерин мур-
заа делегейге салдыжынышкынын
ажаа чүгөсүн санаала келген бис
деп ол чугаалаан. Американын Кат-
тышкан Штаттарына чокка чаз бөдү-
рүп үндүргөн «Делегейге салды-
жынышкынын дашкыртгы бүгү деле-
гейге тайбы» деп кыгытылыг поч-
та марказына бүтүрүп шымыгар

чөк турары ийги. Боттарынын
хөжүдөрүн кым-даа үрөсө тө-
лөдө, бүгү курлавыр кыргыштыг
делегейин контроль органын тур-
густарын санаалар турар бис. Бир
авес чепсегленишкенин дүжүрени
бүгү-хемчеглери болгаш бүгүн бо-
лур болза, ону боттандырган соонда
контроль база бүгү-ниги болгаш
бүгүн болур дээрин Н. С. Хрущев
медегелес.

Чепсегленишкенин бүгү-ниги
болгаш бүгүн дүжүренин про-
грамманын ажыдап кылырын аяро-
луг чепсегленишкенин менге
шагда соксадырынын дугайында ай-
тырыг ышкыш ыдыг чидиг болгаш
өйү келген айтырыгын шийтирээр
ни саадатпас ужурут. Ыдыг
шиитирин үндүрүнгө бүгү үндө-
сүн ам бар. Шенелдерин сокса-
дыр дугайында чогур дугуружага
чезип алынган болгаш саадал чок-
ка амыдыралга боттандырган ту-
рар дээринге бис идегеп турар бис.

КНО-нун тайбын принциптерин
леңдө-биле калтышкан бүгү кур-
лавырны кады күженишкенин
биле ол улут сорулгалар чезип алы-
нып болур болгаш чезип алынган
турар ужурут дээринге бүтүрүр
бис. Чепсегленишкенин бүгү-ниги
болгаш бүгүн дүжүрени дугайында
декларацияны, бо айтырып талазы-
биле тодаргай санаалары-биле кады,
чугаалажып көрү-биле КНО-га
ССРЭ-нің чазак кирип турар.

Бир өскө амгы теле барын та-
лакы курлавыр чепсегленишкенин
бүгү-ниги болгаш бүгүн дүжүрени
нигелес белегин илеретпес болза,
чепсегленишкенин дүжүр болгаш
аймыл чок чорукту бичылаар та-
лазы-биле чогур чамдык базымнар
дугайында өске курлавырлар-биле
дугуруп алырына Совет чазак ө-
лөс деп Н. С. Хрущев айткан.

Чепсегленишкенин дүжүренин
айтырынын талазы-биле Совет ча-

зактын 1955 чылдың май 10-гы са-
налдарында чепсегленишкенин чам-
дыктап дүжүр дугайында тодар-
гай болдур бар болгаш амыдыра-
чы чугада бо айтырып талазы-биле
дугуруп алырына ол эки үндөсүн
болуп турар дээрин үстүндө айыт-
тыган чүдүлгөсүн холбаштыр Н. С.
Хрущев медегелес.

Чепсегленишкенин бүгү-ниги
болгаш бүгүн дүжүренин КНО-
га чазактын бо чаз санааларын
улустар арасына бөдүрүп бичыг тай-
бынын хандыры деп карачыгыш
күзө-биле сидиккен деп Н. С. Хру-
щев медегелес.

КҮР-нун КНО-га кирер дүжүгү
бүтүрүр эргелерин хүзөп көр дү-
гайында айтырыгын саадал чокка
шиитирээрин эргежок чугула-
зы Н. С. Хрущев медегелес, ол
чорук чүгө КНО-нун ат-алдарын
улау хемчеглери-биле бедидер авес,
харын база делегейин байдалын
ниги кыдыкшыдырына чугула са-
дыкшыс болуп ийги. Кошкак хө-
жүдөсүн джигир чурттарга дуза кө-
гүсүн болгаш деңгелде база
тодаларын кайы-кайыныга аял-
тыгына үндөсүн курлавырларын
аралыга садыг харылзааларын бү-
гү хемчеглери-биле хөжүдөрүн эрге-
жөк чугулазын ол оон ыңай ай-
тыкан.

Совет Эвилелин боталып бөдү-
рүр алыр, эң-не кедилг бол-
гаш боталгалыг политиказы—кайы-
кайыныга хүзөтүлүг болу
дег шийтирерин кады дилээриниң
политиказын КНО-га чорудар ужу-
рут болгаш делегейин өйү келген
айтырылар улаштыр-улаштыр
шиитирээрин турау дөш кү-
рүс аялгаларынын делегей
талазы-биле чугаалажынышкынын
ниги, чөвүлел хурдаларын болгаш
ужуражынышкынын үзүл
ажыдар үе ам келген дээрин Н. С.
Хрущев медегелес.

Н. С. Хрущевка алдар кылдыр Нью-Йорктун экономика клувунга болган шайлагга

чүгө болза, сидерин чуртунара ба-
за хөй-хөй кижилерин улауруда
болурун турары шак-ла ыдыг дү-
нүгү улауруда болурушкан, де-
легейге салдыжынышкынын хөжү-
дөсүн биче авес ужу-дугуру кыл-
дыр көрүп турар бис.

Делегейге калдык-

ДУЖУТТУ ДҮРГЕН АЖААП АЛГАШ, ООҢ-БИЛЕ СЭКП ТК-НЫҢ АМ БОЛУР ПЛЕНУМУН БОЛГАШ СОВЕТ ТЫВАНЫҢ 15 ЧЫЛ ОЮН ТӨЛЕПТИГ УТКУУЛ

Ленин аттыг колхозтуң тараажыларының чедишкени

ХУУСАА БЕТИНДЕ КҮҮСЕТТИВИНС

Мал ажылының продуктуларын бүдүрерин болгаш күрүгө садарын көвүдөдир талазы-биле бо чылды ийгилиг кварталында РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Сибирь зонасына шилчир Кызыл тутун алгаш, ол бедик шаңгалды быжыт тулар дөш облыстын малчыларының-даа, тараажыларының-даа демиселинге боттарының ажал үлүү кирири-биле бистин артедьин ажал-ишчилери улуз сорук киришкенин ажаллап турарлар.

Малаңгы артедьин тараажылары дүжүттү дүрген ажаап алыр, күрүгө тараа садар хүлээлгенин хуусаа бетинде күөсөдир дөш эң организацы, күженишкенин ажаллап турарлар. Оларның тараа дөш демиселин баштайт түнели үн-ген. Сентябрь 13-те артедь күрүгө тараа садар планын 101 хуу күөсөткөн, азы 1217 тонна 240 кг эки шынарлыг тарааны Төрзөн чуртка берген. Оң 900 ажал тонназы аш-чегиниң кол културалы болур кызыл-тас. Күрүгө тараа садар ажал үргүчүлүп турар.

Тарааны ажаллап ажаап алыр деңгиздеги арганы калбаа-биле ажаллаа чорук дүжүт ажал алышкынының темпизин дүргөткөн, шаңга тарааны ажаллап кылырны дыка чигеткен, күрүгө тараа садар планын районта бир дугаарында күөсөдир арганы берген. Тавычаларга кургакташ бөдүрүп бастырган тарааларының эл-шымгы 14—15 хуудан ашпап, олар күрүгө складына саат чок кирип турган.

Ажалдын түнелин беш хонук санында үндүрүп, мурнакчыларын илередиң турар. Комбайнер Аржаков туң агрегаты комбайн агрегатының аразына шилчир кызыл тукушаты болгаш оң-биле кады чоруур 60 рубльди ам ийи улаа ап турар. Ол агрегат сентябрь 12-ге чедир 150 ганы тавычалай кескен, 170 ганы подборщик-биле бөдүрүп бастырган, хүн нормазын 150 хуудан куду аяс күөсөдир турар. Тараа арылгаш механизирде 9 эвенолар ажаллап турар. Социалисттик чарыкка Монгуш Евгенийниң эвенозу тиндеги болуп, хүнде онаалдазын 140—160 хуу күөсөдир, эвенолар

аразына шилчир кызыл тукушаты болгаш оң-биле кады чоруур 50 рубльди ийи улаа алган. Комбайн-тардан тараа сөөртүргө Чадан АТК-ының чолаачы Валерий Петров, колхозтун чолаачы Монгуш Шофер-оол мурнакчы болуп турарлар. Шаңга ажаллап турар комсомолчу кыстар М. Серенмаа, О. Учник, колхозчулар Кушам-оол. Сундуй болгаш оон-даа өскөдөрүнчү имыр-дык чок күш-ажылын өөртү демделгери чутула.

Күрүгө шыгжамырынга ам-даа кой тарааны кирип, тараалары ажаап алырын сентябрь 25-те доозар дөш демиселин турар бис.

Оң-биле чергелештир артедь мал ажылының продуктуларын күрүгө белектөөр талазы-биле сорулганын баа күөсөдир турар. Сентябрь 13-те күрүгө сүт, айт садарының чыл планын 100 хуу, дүктү—90 хуу күөсөткөн. Дүк планын сентябрь 25-те бүрүн күөсөдириниң аргазын бар.

Нитиниң малынга быжыг чөм сууну тургузар айтарыны артедьин ажал-ишчилери база шилчирлеп шыдаан. Сиген белектелинниң планы 116 хуу, салос салышкынының планы 240 хуу күөсөткөн. Колхозтун кукурузачылары бо чылын гектар бүртүзүндө 300 центнер ажыг нотаан массаны өстүрүп алганы-биле салдырган силос-туң 93 хууу кукуруза силосу болган. Мал чегинге савап бөзери, 200 га зеленаны сарааттап алыр чоруп турар.

Бар чедишкенин быжыглап-таан, СЭКП ТК-ның ам болур Пленумунга, Совет Тываның 15 чыл оңка чаа-чаа чедишкенин ужуражыр дөш улам күженишкенин ажаллап ужурут бис. Артедь тарааларын чидир чокка ажаап алырын доозары, саванын мал чегинге бүрүн сарааттап алыр, күсүкү аныг адалыгын планын күөсөдир, мал кыштагалдышкынынга белектөөдү үлгөдир чорудар дөш ишкеш оон-даа өске ажал-дар бистин мурнуушта туруп турар.

О. ДУДЕРАА,

Чөөн-Хемчик районун Ленин аттыг колхозунун даргазы.

Колхозтун чолаачы эш Монгуш Шофер-оолдун күш-ажылын ховуну ажал-ишчилери бедик үнелен турар. Ол «ЗИС-355» автомашынага баштай ийи хүнде комбайнны бастырган тарааларын шаңга сөөртүп турган. Оң соонда шаңга арылган тарааны ийи тараа хүлээп алыр-биле түр ажиткан пунктке сөөртүп турар. Бодуну хүлээлгенин ак-сеткилди күөсөдир дөш эрес-шудурга ажаллаш, эш Шофер-оол сентябрь 13-ке чедир 520 тонна тарааны сөөрткөн. Оң күш-ажылын көргүзүп бригадала хүндүлөтүлүп ажаллаш болгаш агитлистка бажиттың турар.

Чурукта: эш Монгуш Шофер-оол.

Агитас-массалыг ажылды улам күштөлдүрөр

Агитас-массалыг ажылды кайдала эки тургускан болдур, мында чедишкенин хандырткан ужурут деп бистин партиялык агит турар. Мону барымдалаш, бистин Ленин аттыг колхозта партия организаци-анын бөрүзү дүжүт ажаап алышкынының үзүндө чорудар агитация болгаш култура-массалыг ажалдарны планга, Сесегениң шаңгыга кызыл булуну тургускан. Тараажыларга хүн бүртүң агитация ажылын чорудары-биле 18 агитаторларны хуулап тургускан.

Агитаторларның чамдызын хову ажыларының яны-бүрү черлеринде ажаллап турар кижилерге белек, номчулгач чорударына, бир чам-уузу 5 конгаш-ла үндүрер агит-хуудусту, 7 хонук санында үндүрер «Көкөңдү ажаап алышкыны» деп сатира-шүтүмчүлүк солуну хамыраарына быжыглаан. Кызыл булунга яны-бүрү номнарын, журналдарын дөшөөр, ойнаар чүдөдөрүн тургускан, кино-чурукту өйдө үндүрүп турар, радиоприёмникти тургускан.

Агитаторлар Чылас-оол, Сандак, Кызыл, Чаш-оол олар агитхуудустарын үргүчү үндүрүп, «Брокодил»

гө чөп шүтүмчүлүк кылып, ажалды четпестерин илередиң турар. Бо агитаторлар моон-биле кызыл булунга, ховуну ажал-ишчилерге белектерин, солун номчулгаларын база чорудуп турарлар.

Партия организациы-биле колхоз баштаар чери тараа арылгаш эвеноларын болгаш комбайн агрегаторының аразына шилчир ийи тукушаты тургускан. Беш хонук санында-ла ажалды түнелин үндүрүп, социалисттик чарыкка тил-лөөнгерге ол туктары тысыр болгаш өртөктүг белектерин бөр.

Партия организациының бюрократизмни эштер Т. Самбуу, Д. Ондар, Н. Самбуу олар ажал-агылының өске адыларында быжыглат-тыгган 56 агитаторларын ажалын үндүрүп, оларга консультация бөр хүлээлгенин багай аяс күөсөдир турар.

Колхозчуларның политиктиг болгаш күш-ажылы идеешин көдүр-ринге, олар нитиниң ажалында бедик медресиди болурунга, артедьин ажал-агылы планнарын, ылан-гыя күрүгө тараа садар планын хуусаа бетинде күөсөдиринге партияны агитас-массалыг ажылы улуз ролдугу. Артедьин ажал-ишчилери күрүгө тараа садар планын сентябрь 13-те 101 хуу күөсөткөн. Пландан ажыр тараа садарын үргүчүлүп турар.

Ам дүжүт ажаап алышкыны бүрүн доозар болгаш артедьин өске ажал-агылы сорулгаларын чедишкенин шилчирлээр дөш агитас-массалыг ажылды улам күштөлдүрөр ужурут бис.

О. ДИСПЕЙ,

Ленин аттыг колхозта партия организациының секретары.

Ленин аттыг колхозтун Сесегеде шаңгыла тарааны арылгаш, сайгары, машиналарга чүдүрери, мында түр ажиткан пунктга хүлээп алыр хайымышкыны чоруп турар. Чурукта: колхозчуларын шаңга тарааны арылгаш турары.

Фотографы С. Феонистовуу.

СЕСЕГЕ ХОВУЗУНДА

Шаңга Сесеге ховузуң дугайында араттарның мактагыг сестери база тургулаан. Оларның чамдыктарын дынарла, колдуунда-ла эки айт-биле холбашкан, ораның делгем-биле холбашкан болур. «Амыр-ла хову ийи—хап орда төнөр эвес, карак четпес ийгилиг болбас ийик». «Айттар чарыштырарга кедергей-ле хову—эки айттар маннап-ла көөр, багай айттар шүрүлүп каар черле болгай». Оон-даа өске чараш дендегелер, чортаалдыг сестерин араттар дыннап, боттары чугаалап чораан. Оон бээр дыка үр үе өрткен, улуз болушкуннар болгулаан. Араттарын чуртталгазы чаартыган. Оон-биле кады оларның оран-чуртунун дугайында чугаалап, сестери база-ла онза солун бооп турар. Ону база-ла Сесеге ховузуң дугайында дыннап болур.

Ам оң дугайында чаа сестер, солдун млар, чортаалдарын колхозчулар дыннап турар. Олар ам мындыг сестер дыннап турарлар: «Тараа тарымыга магаалы-ла хову!» «Бедик дүжүттү ораны, чагай тарааның шалуу». «Анаа чүгө тракторлар, комбайннар шыдажыр. Олардан эске ол хову чүгө быражыр боор—чегинес-даа». «Победа» машина маннап орда, чүгө борбандар-ла болгай».

Чөөн-Хемчик районун Ленин аттыг колхозтун ээлеринин чортаалы чугаалажыр ховуларының бирээзи Сесеге ховузуң алдары, оң сурза бо үеде улам калырып, тарап турар. Мында бо чылын база-ла амыр эвес тараа үнгөн, бедик дүжүттү ажаап ап турар. Ховунуң ады-биле адаттыгын шаңга өр, хөдөөжөн колхозчулар, аныяктар организациыг ажаллап турар. Оларның аразында суралгы комбайнер Аржаковтан, чолаачы Петровтан, айтатчы Монгуштан ажаллаш масачы Дакпайга, шко-лачы оолдарга чедир ажаллап турар. Оларның ажылын колхозта, районта үнелен турар. Ону бүтү чон база көрүп, мактап турар. Чурттуңга, чонунга бараан болуру совет кижиге аас-кежиг боор-дур.

Шаң долу амырлар-биле чурттап турар. Шүтү чүвени дүжүт ажаап алыр-биле ажаллап турар кижилерин эрге-ажылыга чыгырткан. Оларның сонургалын, күзелин ба-рымдалашкан. Шаңны кызыл-булунда «Родина» деп радиоприёмникке кезженин ажаллап, районта, областа чүт бооп турарын дамчыдып турар. Анаа эй-йде кино-чүрүк

үндүрүп, оң-биле тараажыларның културалыг негелдизин хандырып турар. Партияны болгаш хей-ниити организациаларының суртаал массалыг ажылы, оң хүлээлгенин бөдүрүгө ажаллап турар агитхуудустар, көргүзүп болгаш хүндүлөтүлүп самбыралары көргүзүп турар. Сентябрьның 10-ла үндүргөн дөрт дугаарлыг агитхуудустун утказы мындыг. Мында беш хонук иштинде кылган ажалдын түнели турар. Чыргаш-оолдун эвенозу ол түнел иштинде 124 тонна тарааны арылгаш, үлүү 175 хуу күөсөдир турар. Евгений Монгуштуң—171 хуу, Алаашайның эвенозу—137 хуу. Бичижиктиң—125 хуу. Хүндүлөтүлүп самбыралы колхозтун суралгы кижилеринин аттары каастап, колхозчуларын чортаалын хайынырып турар. Олар бир хойдан 3,2 кг дүк кырып алган. О. Баймытынын, ситен белектелинниң планын 200 хуу күөсөткөн. О. Түкүжүктүң, саар инек бүртүзүндө 1500 литр сүт саап ап турар. М. Хүрештин, комбайн-биле тараа ажаарының планын 200 хуу чедир күөсөдир турар. А. Цыбульскиниң,

тараа ажаарына эки ажаллап турар чолаачы Шофер-оолдун, эки кукуруза өстүргөн М. Серенмааның аттары күөдизин-биле көрүп турарлар.

Тараа шүлүнде ажаллап турар өске-даа колхозчуларын, механизаторларын дугайында мычар чугаалап, оларнын үлгөдир ажалла-рының чижектерин көргүзүп болур. Чүгө дөшөөр, ам үеде тараа дүжүдүн чидир чокка ажаап алыр, күрүгө 1200 тонна тараа дугаар хүлээлгенин ажыр күөсөдир чутула хүлээлгелер мурнунда турар деп чүвени олар билди турарлар.

Ычангаш олар хамык күжүн ажаллап, мычар кызыл ажаллап турарлар. Оларның аразында чамдык четпестерин, чамдык чалгааларын, арагачыларын «крокодил» дамчыштыр сойгалап, хейнүң мурнуна көргүзүп турар.

Чөөн-Хемчик районун күштөлдү, өзүп олар колхозтарының бирээзи—Ленин аттыг колхозтун Сесегеде төл шаңгыла амырларын хөдөжүт үе иштинде хөдөжикни мындыг болдур. Мында ажал-чорудуга багай аяс чоруп турар. Ону чортаал-биле чугаалап тур мен.

О. САГАН-ООЛ.

СЭКП Бай-Тайга, Баа-Хем райкомнарының болгаш райкуоскомнарың кирип келгени дугаар дүжүт ажаап алышкынының моон адаанда мурнакчыларын облыстын хүндүлөтүлүп самбыралына кирип турар.

Бай-Тайга район

Х. Бапыш—«Мурнакчы» колхозтун комбайнери, «СК-3» комбайн-биле хүнде 16—20 га тарааны кестирип турар.

С. Очур—«Найрал» колхозтун №1 хову бригаданың денчикизи, тарааны саат чок хүлээп ап, шаңга тарааларын сайгарарын эки организастап турар.

Х. Долгай-оол—«Найрал» колхозтун айт-биле тараа сөөртүкчү, хүнде нормазын 130—150 хуу күөсөдир турар.

Х. Сандыжап—«Тилдеге» колхозтун чолаачыны, тараа сөөртүп нормазын 200 хуу күөсөдир турар.

С. Лапты—«Тилдеге» колхозтун хову бригаданың ситен белектөөр эвенозунун удуртукчу, оң асыкчу 800 тонна ситен белектөөр планын 200 хуу күөсөткөн.

С. Серээ—«Магчын» колхозтун хойжуу, мал чөм белектөөр хүлээлгенин 150 хуу күөсөткөн.

Баа-Хем район

«Совет Тыва» колхозтун даргазы О. Нансыл-оол, партия организациының секретары Г. Иимей—өш хонукта күрүгө тараа дугаарының график планын 345 хуу күөсөткөн.

Ш. Белекпен—«ЖБ-46» деп жатканын машинизи, «Совет Тыва» колхозта ажаллап кестиреринин хүн нормазын 180—200 хуу күөсөдир турар.

Улуг-Хемде дүжүт ажаап алышкыны

Улуг-Хем районун колхозтары бо чылын 16358 гектар, «УТКА 25 чылы» совхоз 4076 гектар, нити район 20434 гектар тараа култураларын ажаап алыр ужурут. Тараа ажаап алышкыны кыска хуусада, чидир чокка чорударының бүтү аргалары районта бар. Колхозтарда болгаш совхозтарда ажаап алышкыны чедишкенин чорудуп болур четир саныг техника болгаш мергежиди механизатор кадрлар бар.

Районда дүжүт ажаап алышкыны өрткен чылдарга бөдүрүгө бо чылын алаан организациы чоруп турар. Сентябрьның 15-ке чедир колхозтар тараа кезидизин 53 хуу, совхоз 73,6 хуу күөсөткөн. Районда нити-биле ажаап алган тарааны иштинде 5537 гектарын ажаллап ажал алышкыны мурнакчы аргазы-биле лафеттиг жаткалар-биле, кезегинге таарыштыр кылгалаан комбайннар-биле тавычалай кескен. Кестирген тарааларын 3538 гектары подборщиктиг комбайннар-биле бөдүрүп бастырыгган.

Ленин аттыг, «Күш-ажылың хову», «Чодураа» колхозтар боттарында ажаап алышкынының бүтү техниказын чөп ажаллап турар болгаш хову бригадаларында механизаторларын, колхозчуларын күш-ажылын багай аяс организастап турар.

«Чодураа» колхоз (даргазы эш Темир-оол, партия эге организациының секретары эш Кошкар-оол) бүтү ажаап алган тараа култураларының 83 хууун ажаллап ажаап алышкыны аргазы-биле чоруткан, күрүгө тараа садар ажыды чедишкенин чорудуп турар. Колхоз тараа дугаарының бедиктен хүлээлгенин кырыга бөзүп 3000 центнер тарааны күрүгө немей садарын шилчирлээр ажал күженишкенин ажаллап турар.

Тараа дөш демиселге калбарган социалисттик чарытын түнелинде районун колхозтарында мурнакчыларын саны хүн бүрдө көвүдөп турар. Чижээ, «Чодураа» колхозта лафетчик С. Самбы-Хөө ажаап алышкынының 15 ажал хүнерин иштинде 290 га черин тарааны кестирген. «СЭКП XX съездин» колхозтун комбайнери И. Баранов 11 ажал хүнеринде 195 гектар тарааны ажааган. Ленин аттыг колхозта комбайнер Д. Достай-оол «С-6» деп подборщиктиг комбайн-биле хүнде 10 гектарын бөдүрүп бастырган турган, 18—20 гектар чедирип турар. «Күш-ажылың хову» колхозтун чолаачы И. Петенев, Ленин аттыг колхозтун чолаачы М. Даргыла олар комбайндан шаңгаже автомашиналарга тарааларын саат чокка сөөртүп, боттарыныг быжыглаан комбайннарнын үзүктөл чок ажалдарын хандырып турар. Үстүнде айтканын чижектиг мурнакчыларын хейнү саап болур.

Районда тараа белектелери сентябрь 15-ке чедир 51 хуу күөсөткөн. Ленин аттыг колхоз (даргазы эш Тойлут-оол, партия эге организациының секретары эш Биче-кыс) тараа садарының чыл планын 11,2 хуу күөсөткөн. Күрүгө та-

Кызыл тукушаты комбайнер

Шагаан-Арыг МТС-и СТС кылды өде организастаттыганының сөлдүнде Д. Санчы бөдүрүп төрөөн колхозунга механизатор болуп ажаллаар күзелин илередиң чөдө берген.

Кызыл тукушаты механизатору Улуг-Хем районун «Чодураа» колхозун баштаар чери күөдизин-биле хүлээп алган, «С-4» деп комбайнга ажалдарын сүмөлзөн. Д. Санчы 1959 чылдың чагай дүжүдүнүн ажаап алышкынына комбайнын ажал күөсөткөн, №1 хову бригаданың Чал кырында болгаш Көжээ ховуңда кызыл-тастың албек дүжүдүн ажаллап ажаап алыр-биле кестирип турган.

Мурнакчы комбайнер ам тавычада тарааларын подборщик-биле бастырып, хүнде 8 ганы тарааны бастырып турган, 10—15 ганы бастырып, хүн бүрүнүн үлүг-нормазын үргүчү ажыр күөсөдир, гектар бүртүзүндө ортума-биле 14 центнер, а чамдык чердерден 20 центнерин дүжүдүн ап турар.

Д. Санчы дүжүт ажаап алышкыныга бо күзүн баштай-ла кирип турар. Иччалы-аа анык комбайнер бодунга таварышкан белектерин мергежидиг ажыр өртүп, техниканы камны адалап, комбайнерлер аразында шилчир кызыл тукушаты ам үш улаа чаалап алган.

Анык комбайнер 200 гектар черин тарааны бастырып хүлээлгенин 250 гектар кылдыр ажыр күөсөдир, кызыл тукушаты ажаллап турар. Д. ЧАМЫРЫН.

Районда дүжүт ажаап алышкынында кол четпестерин бирээзи болза, колхозтарын, совхозтун удуртукчулары тарааның улуз чидиргери-биле демисели кошкадып турары болур. Тарааның кезиле-биле бастырылга аразында үзүктелишкенин болуп турарында оа чидиргелер көвүдөп турар. «Улуг Хая» колхозка 400 ажал гектар тараа бөдүрүп бастырылмайны дыка үр үенин иштинде тавычаларга чыткан.

Ам колхозтарда болгаш совхозта 2000 гектар тараалар тавычаларга чыткылап турар. Тавычаларын бөдүрүп бастырган үеде дыка хей тараалар тавычалар олуңга артып каап турар. «Күш-ажылың хову» колхозтан өске колхозтар артып каап турар тавычаларын чып алырының талазы-биле ажалды организастап турар.

Кайы-даа колхозтарда ажаап алдыгган участоктар бүртүзүн агрономнар, бригадирлер хүн бүрдө күлөп ап, оң шынарын, чидиргелерин дугайында актылар тургуспай турар.

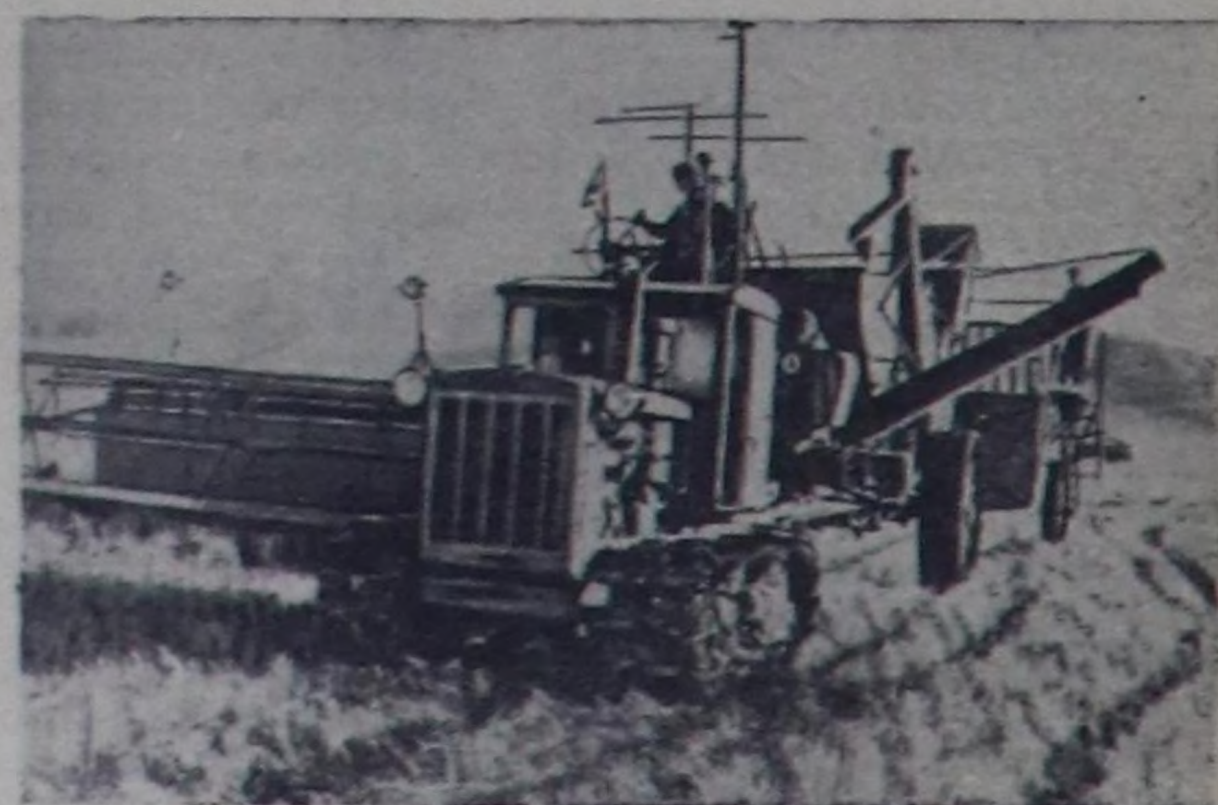
Шагаан-Арыгның септелге-техника станциязы колхозтарга техниктиг дузалалчы чедиреринин талазы-биле дыка багай ажаллап турарын колхозтарын удуртукчулары хомудуп чугаалап турар. Ховуларда үрелген комбайннар чанында СТС-тин ажалдакчыларыдан чагыс-даа кижиге көзүлбөс болгуларын алгаш көөргө-ле ол дугайы билдине бөр.

Ажаап алышкыны машиналарын бичиге-ле кезектери үрел ил-бөргө, колхозтар төлтеринден, септелге-техника станциязыдан барып ап, инежер, механик барып хөдөөл-тингенде СТС-тен барып чык машина-биле чаалап ап турда дыка хей шаг-ге өртүп турар.

Шагаан-Арыгның тараа хүлээп алыр төп пунктта четпестер база бар. Тарааны хүлээп алырынга, дүжүгериңге, чүдүгериңге саадала-лар болуп, автомашиналарын ман-дыр таварыгалар аяс эвес.

М. КАВАА-САРЫГ.

«Шының» корреспондентизи.

Бин-Хем районун «Хадын» колхозунун №2 бригаданың механизаторлары Орзак-Ховуңда тарааны ажаап турарлар. Мында 8 комбайннар ажаллап турар. Механизатор Александр Соболевтун агрегаты хүнде ийи чартык норманы күөсөдир, Бригадала бирги черле чоруп турар.

Чурукта: Александр Соболевтун агрегаты.

Фотоу А. Айрыни.

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ

КОММУНИСТЕРНИН НЕГЕЛДЕЗИ

Сүт-Хөл райононун коллективинде партия организациясы ажилда чыгаруу ортунда кижизидилгел ажилды даяа кошкоч тургускан. Коллективтин кезигүүнери политбеседларын, солун номчулгаларын, айтучу хаа дыйнап келген. Районун ууртукчулары эштер Кысыбай, Даржаа олар лекция номчулгалын бо чылын чангыс-даа удаа чоруттаанар.

Партия организациясы (секретары эш Шокпаа) бо өөредилге чылымда коммунисттерин, активчилерин каа өөренирнин дугайнда айтырнын амдыга чедир хуралга чугаалашпаан, организацияда хана солунун ийелгиди деңгел чыгары. Партия өте организациянын агитколлективне 20 ажыг агитаторлар санын чыгаруу турар болза-даа, чер-чер Советтеринге өрткөн соңгулдалар.

нчы сөөлүндөгү үдө олар боттарыны ажилын барык чоруттаан.

Партия организация коммунисттерге партияни даалгаларын берейн, үндүргөн шийтирлеринин күөсөдөини организациянын турарындан районун ажилында улут четпестер үргүлчүлөп турар. Бо чылдың 8 айларында ооң системасынга өресамчыгдалар 176 муң рубльге санын чыгаруу турган. Ооң кол чылдагалымы болза, партия организациясы садыгжыларын, кадрларын ортузунга кижизидилгел ажилды калбартпайн келгенде деп, ол организациянын чоктаа чаа болуп өрткөн отчет-соңгулдалыг хуралынга коммунисттер шын демделгөөн.

Районун баштаар чери кадрларын үргүлчүлөп турарга өлөшкөн. Чыжаа, «Алаш-Мадар» көдөз магалынга 4, Киров атыг, «Бора-Тайга» колхозтарда магалынгере 3-3

эргелекчилер халашкан. Эш Шокпаа боду белеткедир шугуунда ажилдап турар хирезинде-ле чондан дүк, алгы-кееш салып алырнын планын күөсөтпөөн. Районун пекарлыгынын, магалынгереинин бажыннары болгаш планда көрдүнгөн өскө-даа туудулары ажилдап кирбейн турар. Ол организациянын төп бараан склады арып-шевер өвөс байдалда, мында бар барааннары көдөз магалынгере хулап үндүрө ажал багыт организациястаттыган.

Үстүндө бүгү четпестерин дарыг чалайдып, салгыныч болгаш нитинин чемеңгиле чөдөрлерин ажилын экижидер талазы-биле райпо баштаар черинин ажал-чорутулгалыг партияни контролду күштелдирер партия организациясындан коммунисттер шындыгын негеп турганар.

М. СЕВЕН.

Тараажыларга партияни агитация

Улут-Хем районун Ленин атыг көдөз ажал-агыг артыгын партия өте организацияны дүжүт ажаап алышкынын өгөдөр-биле кады агитас-массалыг ажилды хөвүнүн ажал-ишчилеринге улаандырган.

Ажаап алышкынын үзүндө масса-политиктиг ажилды күштелдиреринин сорулгаларын дугайында айттырнын партия хуралынга чугаалашкан. Ажаа бүгү агитаторлар база олуршкан. Сөзүн иштинде агитаторларын кылыр ажилдарын тодаргай планын бадылаан, оларын сургалгалыг хуралын эрттирген. Коммунисттер, комсомолчулардан, кезигүү өвөс активтерден тургустунган 24 агитаторлар дүжүт ажаап алышкынында болгаш тараа белеткедирер бригадаларда, эвеналарда ажилдап турарлар.

Агитаторлар боттарынын ажилын чеди чылдың баштайгы чылыннын планын күөсөдир дөш демиселче кезинин ажал-ишчилерин мобилизациялаштыр, СЭКП ТК-ның ам болур Пленумунга болгаш Совет Тыванын 15 чыл оюнга күш-ажыгы чедишкенин ужуражы-биле дүжүт ажаап алышкынын кыска хуулаа чидир чокка шалышкын доозарынче улаандырган.

Бригадаларда быжылаттыг агитаторлар тараа ажаап алышкынын өгөдөрүнүн бээр 106 беседаларын, 183 солун номчулгаларын механизаторлар болгаш колхозчулар ортузунга болу-болуктеп, ийи-чангыстап чоруттаанар. Ол беседалар, номчулгалар абаста, районда, колхозта, бригадала, эвеналда, агрегат ажилды байдалы-биле холбашыг чоруттугун турар.

Агитаторлар чүгө беседалар, номчулгалар чорутуу-биле кызыкталтынмай, бригадалар төптеринге, шаңнарга көсү агитацияны организациястап турарлар. Колхоз тө-

вүнде, бригадаларда доозуларын, пландаларын, көргүзү, хүндөл самбыларын аскаан. Агитхуудулар доктаамал үнүп турар.

Агитаторларын аразында боттарынын хүлээлгелерин эки күөсөдир турарлар хей. Чыжаа, № 1 бригадала агитатор, колхозта библиотекка эргелекчил эш Хураккай Болуй, агроном эш Алексей Кубрин, активчи эш Донгак Дондуй, № 2 бригадала агитаторлар эштер Ондар Даваа, Ондар Достанай, Сат Мачмылай, Кыргыс Тартай-оол, тараа дужаалагында агитаторлар Кыргыс Урангай, Дагыт-оол Хурепая, Монгуш Сыгыр-оол болгаш өскөдөр-даа онза кызымкай ажилдап турарын демделгөөр керек.

Колхозтун клуб эргелекчил К. Урангайнын удурутканы комсомолчулардан болгаш амыктардан тургустунган бот-тыныгыр уран чүлү болгаш доктаамал ажилдап турар. Ук болгаш ажилыннын планын партия өте организациянын бирозунга бадылаан. Болгаш киржикчилер тараа ажаап алышкынын өгөдөрүнүн бээр бригадаларга 4 удаа үнүшкүлүг солун концерттерин көргөскөннөр. Бот-тыныгыр уран чүлү болгаш киржикчилерден Думат, Кара-оол, Б. Хураккай, У. Кыргыс болгаш өскөдөр-даа боттарынын талантынын, ийекейинин талазы-биле хөвүнүн ажал-ишчилеринин хүндүлгелди чаалап ал турарлар.

Тараажылар ортузунда агитас-массалыг ажилды эки тургустун чорук ажал-херекке бодунун чаагай салдарын чедирип турар. Дүжүт ажаап алышкынында ам Ленин атыг колхоз районда бир чөдө чоруп турар. Күргөнгө тараа садарыннын планын колхоз сентябрынын 5-те-ле районда бир дугаарында күөсөткөн. Ам пландан дашкаар

М. НАВАА-САРЫГ.

«Шынын» корреспондентизи.

Областың профэвилелдер чөвүлеленде

Сентябрь 17-де областың профэвилелдер чөвүлелинги пленуму болуп өрткөн.

Пленумга организацияг айтыр чугаалашкан. Хожудат турар колхоз СЭКП ТК-ның ийи Пленумун кийгириин дугаар барып ажил-

даар күөдүн ийергелгөөн областың профэвилелдер чөвүлелинги даргазы эш Н. Намайын дилгөө СЭКП обкомунун секретары эш Анукуев пленумга дыңнаткан.

Пленум ол дилгөөн чөпшөөрүн болгаш областың профэвилелдер чө-

вүлелинги даргазындан база оон президиумунун кезигүүнүнден эш Намайын хостаан.

Профэвилелдер чөвүлелинги президиум кезигүүнүгө болгаш оон даргазында Тамара Чам-ооловна Норбуну пленум бир үн-биле сонгаан.

Байдалдары чаңгыс аай, а түңнелдери аңгы

гежөөн болгаш чонун хүндүлгелди чедип алган эш Е. Макевичин ол столоваянын поварагы үр чылдарын дугурунда ажилдап келген. Дуржулгалыг повар эш Макевичинин удурутгалы-биле ажилдап турар повар эш А. Шадрина бодунун ажилында ам мергежөөн болгаш чөмөнникчилерин максалын чедип алган. Кухня продукциянын чүгө бодунун херекелгөөн өвөс, харын хоорайнын хамаарышкан школарында боттарынын хандырынгы чедер кылдыр бүүдөр талазы-биле столоваянын коллективни мураккай ажилдап турар.

Мергежилдик кадрлар-биле хандырынгы столоваянын директору эш Киселева коллективтин кезигүүнүгүн ортузунга масса-политиктиг болгаш организакы ажилды күштелдиреринче улут кичээлгелди улаандырган. Он хонук бүрүзүндө кылдыгын ажилдарын түңнелдери бүдүрүлгө хуралынга чугаалашты, мураккайларын дуржулгалыг негептерин ийергиди турар. Хоорайнын № 4 столоваянын ажилын СЭКП хоорому болгаш хоорукүсөк бедни-биле үнелеп, шийчир кызыл тукут тыгаскан.

Совет Эвилелинги Коммунист партиянын элчег чок ХХI съездинин төгүлдүт шийтирлерин амыдыралга боттандыр дөш хоорайнын столоваларын, чайнааларын аразында шийчир кызыл тукут ажилдап турар дөш столовалыгн коллек-

тивни августта бүдүрүлгө база саарылга планын хуулаа бетинде 123,9 хуу кылдыр күөсөткөн, амгы үдө күөсөткөннүн ажилдап турар. Совет Тыванын 15 чыл оюну байырлагында күш-ажыгы белеткеп ужуражы, чөмөнникчилерин хандырынгы улам дөшө организациястап дөш социализм чарык коллективте калбарган.

Горнонун № 2 столовая моон мурунда чылдарда хожудай бүдүрүлгелерин саныга киржи, чөмөнникчилерин негелдери багай хандырып келген. Ол столоваянын ажилын экижидер сорулга-биле коммунист эш Н. Синицинин каш айлар бурчугаар чоруткан. Нитинин чөмөнникчилерин бүдүрүлгелерин хей чылдарын дугурунда удурутп келген дуржулгалыг ажилдагы эш Синица ажаа барган, хамкытын мурунда кадрлар-биле ажилды экижидер, коллективти сырып каттыштырган, күш-ажыгы сагыла-чурумун быжылаарын чедип алган. Ол столовая ам мураккайларын деңгелде барык чөмөнникчилер күзөөн чөмөнникчилер ап, чөмөнник алгаш, ам өрткөн төлөп санажыр чурумун № 2 столовада тургустун чорук чөмөнникчилерге болгаш столова ажилдагыларын таарымчалыг байдаларын тургузуу турар. Бистин ийи чөмөнникчери чөмөнникчилер байдалы-биле алгыра ол чаа бара болуп турар. Чөмөнникчилерин хандырынгындан чыгача аргаларын өскө-даа ето-

Бистин чуртун делгемнеринде

Воронеж атомнуг электростанциянын туудуунда Арматураны элтеп турары.

Челябинсктин хоолойпрокат заводунда электр каппаащкын пегини үшкү элчээниг туудун кылып турар.

Чурукта: бригадир Е. П. Дмитрисев.

Красноярск край. Назаровск ГРЭС-тин туудуунда чуртун бүгү республика, край болгаш областарындан комсомолу путевка-биле келген хой-хой амыктар ажилдап турар.

Иркуск чуртут комсомолу Анатолий Полозов эгесинде бөтөнч болуп, оон соода слесарь болган.

Чурукта: Анатолий Полозовтуу солунун даразында элчегил номеринге парларын-биле Н. Куршеванин бригаданын дугайында материалды бижип ал турары.

«Сарыг шажынның салдар хамаарылазы-биле демиселди күштелдирер» деп чүүлү ажалчы чоннар чугаалажып турар

МЕГЕГЕ БҮЗҮРЕВЕС

Сарыг шажынның меге суртаалыг чамдык кижилерин бажында ам-даа хөвөр артышпаан.

Шажынның болгаш сымраачы хамнарын хуулаа суртаалын сойгалып илереткен «Шын» солунда үнүп турар материалдарын чон дыйа сонугуруп турар.

Мен бичи шаама база-ла улуг улус аайы-биле шажын суртаалыг бүдүрөп, оон коргуп чораш мен. Бир-ле каттап хей кадарып чораш хам кижинин өрткөдөн холд илчирбө тып алгаш келдим. Авам мен чүлэ кончан, харын шыкмыр-биле хан-даа турду. «Дедир ашпайн каа, оон башка аага бек чүвө болур» диди. Оң аайынга кирбейн, демгини донгуракка баглап, эдилеп калдим. Чүд-даа болбады. Оң эгелеш мен аа бек деп чүвөлө шуут бүдүрөс апардим.

Шаада Хендерге хүрөөнине хуурактан турган Түлүш Шожу ашакмынча деп өөредилге: «бир хүн мөргүл болур дөш, мазай дээр чаапа каан калбак шийтирнин бир талазында хой, өшкү, аш-чөм, алгы-кееш дөш ийишкө чүвөлери бистерге, хей хуурактарга үш хүн чурдуруп келген. Бир хүн мөргүл болур деп барган, ама улуг «далган киж» тууду алды. Бир ирт-даа дөгертин алган. Чон-даа чыгып келген. Бис-даа ама-биле кады хурум кылдып, демги маавайларын өрү ө-

тап тур бис. Оон чуруму мийиди турган. Өрткөдөн маавайны чуркутталгалы (хей, өшкү, чөмөк) болгаш өскө-даа чүдүлөр) өрү бурдур дүжөр болза, бурганга ийиди чүвө херек-тир деп кааа. Чон оларын өккөд-даа турган. Демги шийтирнин донгурак дүшкенин чара-шаап турган бис. Хүрө чамынга хой, өшкү, аш, шары дола берди. Аш-чөм база-ла оваларын берди.

Адам сөөлүндө демги улуг ама-далган-биле тууду каан кижини хөвөр бижетеп эгеледи. Оон чаш улуг үнү деп алгы үнү, хан төктүп турган. Чон улам коргуп, амага арагазын кулуп, чалбарып «өгөлөөн. Бистер база-ла коргуп тур бис. Удаваанда амаалар шаңкенин хан эгеледи. «Далган кижини» алды орук бедиринге хөвөр дүжөр деп дужаадылар. Ону маанайга чалап алгаш ашпай чор бис. Бар чыда хөвөрүскө дигир өвөс «далган киж» иштинде мөөдө хей ханы кулуп каан. Алгырып турар чүвө оон иштинде сун каан эдилки болду. Бис-даа эдилкин ап алгаш, амага чедирип берди. Ол-да бүтүп кымга-даа чугаалаш, бурган чамдыг дээр чүвө. Оң эгелеш хүрөөн калган мен ийи» деп, Шо-

жул ирей сарыг шажын дугайында чүдүл бижөөн солуну тууду ора чугаалаш.

— Бижилерин хоозун чүвө-биле коргуп, калбак ийиша чүвө чуруп алгаш мөлчүл чоруту улус-ла болгай—дидир.

Шаада амааларын чонну ыат чок мөлчүл чорашын бо чижетеп билигир-дир.

Улуг-Хемде Эжик-Оорунда А. Хайа кызыл куй бар, ону бакылап болбас деп бо кыжын бир кадарынын өвөгү эзү чугаалады. Мен турган чүгө ийиди чер боор угбай дидим.—Шаада алаа улуг аам сөөк салган, ону бакылаарга-ла чүрөк аары боор чүвө—дидир. Мен черде калдык өвөс дөш демги куй-же кирип көрдүм. Куй ханы өвөс болду. Шаада от салып турган, харын-даа кижини чурттап турган куй болду. Оон демги кадарынын өвөгө келдим. Куйга киргенин кадарыга чугааладым. Оңу база-ла мөң баранымны көрүп турган боорлар, хей, хуурак чугаа дөшкөн демги өштерге тайлабырладым.

Бо чижек безин ама, хамыгн хуурак суртаалынын мегесин көргүтүп турар.

Х. САНЧАЙ-ООЛ.

Шажынга удур пропаганданы суларатпас

Коммунист дөш-биле ажилдап, чурттап, өөрен дөш чаагай шижирөөн бистин чурттуусугу ажил чоннарын ортузунда күштү-биле негептер, совет кижилерин коммунист дөш кижизидип турар амгы үдө шажынга удур пропаганданы айтырынга бистин хей-иницивисти кичээлгел хара турттугун турары таварылга өвөс.

Шажынның хуурак суртаалында шажын чүд чөк деп чүвөни бистин совет кижилер эки билдир Ийиди-даа болза, бисте чылып калган ийи-чангыс кижилерин шажынга ама-даа чүдүп турары хара-далгыч. Шажынның хуурак суртаалында удур «Шын» солунун арынарында үнүп турар чүдүлгө мен бүртүп-биле каттыжып турар мен.

Оң-биле чергелештир Таңды районун Владимирова суурда шажынга чүдүп, шажын хүнерин ажалы-биле байырлар, хөвөр дагыр чоруктарын барын чугаалаары чүдүл. Бир өвөс бо суурну калдык-бир старовнерин школары огу азы уруу пионерге азы школада Кызыл крестинин организациянын кезигүүнүгө кирген болза, пионерин кызыл галстугун, нити-лидери кезигүүнү билин ала-иштинге көргөспөс, бажынине кире-де даштын кааа, хериминде чалгыт шыгдар чөдөсү сун каа кирер. Ону ада-иш көрүп каан таварылга-да бажынине кирбес, кире-даа өг-бүленин нити чөмөннор стотунга олуртпас.

Ол ышкаш, суурун чамдык чүдүлгел кижилери аараа, өңгө-геге келгеш, эминчиг аары улус бүртүрүк журналында аф, фамилиянын бижитпес чорум ам-даа бар.

Старовнер баштайгы үдө өмчүн ол журналында боттарын бүртүрүлгөдөн отталган, «бис бурган оранынын сан-данызында кире бөсө улус бис» деп чугаалап турганар. Ол дөшө эи-не мегечи, каарныг бүдүрүк чорук деп чүвө билигир.

Владимирова болгаш Кызыл-Арыг суураарын хөвөрлерин дагаан улуг ызылгы кижилер аразында школачыларын киришкен, кады ном номчан, чалбарып тейлөөн чорутурун көргөн кижилер канчап хому-давалы? Бистин салгалчыларымыска шажынчылар ийиди багай салдарын көргүзүп турда канчап херек-ке албас боор. Старовнерин школачы болгаш школа ызыны чөптөөн чаш кижилерин шак мынчаар буруу кижизидип турары чүгө бо чылын көстүп келген өвөс, шаа-дан бээр үргүлчүлөп келген. Оң чылдагыны «Совет Россия» колхоз-та партия организациянын болгаш ук суурларда школаарын бажы-ларын шажынга удур өртөм пропаганданын кошкатынмыда.

Ч. МААДЫР-ООЛ.

МЭЭН СӨЗҮМ

Ламалар болгаш шаама, бистин кижилерини шаамагызы ышкаш ажалы-биле мегелес-даа болза. Чамдык кошкоч кижилерин ортузунда ийекейлиг хөдөлүп турар дугайын номчулгаларын «Шын» солунга бижип турар чааалары херек-чилеп турар.

Ламаларын болгаш хамнарын хоозун суртаалыг шижизип, оң төөдүшкенинге алышп турар бүдүрүк кижилер Өвөр районун «Тоогаалыг» колхозунда бар. Олар көөр салып тегелеп, «аза-шугабус көрдү» деп мугулай чугааларында тарадып турар. «Ийи көөрү кижини чүвө» деп, чамдык бүдүрүк кижилер бир кадыны чалап турары чөмөчиг болгаш харадалыг. Бо суурда чамдык кижилер өлгөн кижинин «49 хонун» эрттирип турарлар.

«Сарыг шажынның салдар хамаарылазы-биле демиселди күштелдирер» деп чүүл «Шын» солунга үгөн соода шаада ама чораш Чөн-Хемчин чуртут Куулар Даваанын болгаш анык тракторист В. Тогалакпанын база өскөдөр-даа «Шын» солунга бижөөн чүдүлө.

Бир-ле каттап аскаш хөвөр аразында хондун. Ийи-ч 9 харыг турган мен. «Аза-бук-даа» мени оттурбаан. Оон ийи мийиди таварылганын черле утпас мен. Ачам аажок аараан. Донгүр-хам дээр хамны чалап экелген. Ийи-ч 1945 чыл чүвө. Хам дегир, дүңгүрүп кеткен, коргучу кылдыр алгырып кышырып турган, өртөндө бир инекти алгаш барган. Ачам экиривөө-даа, удаваанда өлүп калган.

Оон эгелеш-ле «аза-букка», хам, ламага бүдүрөс апарган мен.

Л. ЗИР-ООЛ.

Кызылдың көдөз ажал-агыг техникумун 3-кү куртууну агрономик салырынын студентин Чат Кенден Бин-Хем районун «Искра» колхоз-та шаада ажилдап, практика эрттирип турар. Келир үдө агроном болу кижини, мурунда өөрени-эрткен чүдүлери карак-биле көрүп, боду-боду ажилдаарга дыйа солун деп ол чугаалап турар. Комсомолу оол «Колхозник» деп тараа кургудыр машинага вагоныга-биле тараа дажыр норманын үргүлчү ажал күөсөдир, чай аразында мыда ажилдап турар өскө өөртүңе дузалажып турар.

Фотоз А. Акирни.

П. БЕЛЫХ.

облпотребсоюзнуң технолог.

АКЫ-ДУНМА СОЦИАЛИСТИК ЧУРТТАРДА

БУХАРЕСТ—500 ЧЫЛ БОЛГАН

Бухарест деп ат кырген баштайгы документин 1459 чылда сентябрь 20-де бо хоорайга паралаан. Мынчага бурунгу Бухарестини тургу турарын албан ёсугаар демдегелээнинден бээр 500 чыл ою бо чылын демдегелетинин турар.

Хоорай дүргөн өзүп турган. XIX чүс чылдын үшкү он чылында Бухарестте 60 муң ажык кижи чурттап турган. Чуртту кудалып турган турктарына болгаш румын бөөдөлөрүнүн дарлаа, мөлчүгдөлгөсү уду Бухарестини күш-ажылы чоңунаа удаа-лараа үймээн үндүрүп турган ол үеңи төөгүчтөрү бижигилдээ.

Хайнышкынын 1848 чылда Бухарест болза күчүлүк революсчү холээни-биле уткан. Он чыл эртек соонда улус мессарын революсчү шимчээшкенин түнелинде Румын нояналыга черин Молдава-биле каттыжышкынын ботталдырган. А Бухарест болза румын национал күрөңнүн кол хоорайы апарган.

Эртек чүс чылдын төвүгүндө, бүгү чурттазын-биле бир дөмөй, Бухарестте ажилчы болгаш социалисттик болгунерин төртүтүгүлөп келген, олардан сөөлдүрүдү социал-демократтык партия тургустунган.

Октябрын социалисттик Улут революсчыннын салдары-биле Румынияга революсчү көдүрүшкүнү өзүп эгелзэн. Национал театрини шөлүңгө Бухарестини ажилчыларын 1918 чылда декабрь 13-те болган чыскаалында капиталисттерини болгаш ажилчыларын аразында аңгы талазы-биле чөрүлдө өзөк илергей-биле көзүлдү, ону буржуаз-полюсник чыскаа хан төөгүшкүнү-биле басып каан.

Бухарестте Гривичкин дөмүр орук мастерскаларын дөмүр орукчулары Румынияны Коммунисттик партиянын удурууга-биле хожожик хевир чок дарлаага болгаш физикте уду ажил политиктик болгаш экономикалык демиселге көдүрүп үгөн. Бичаарга болуна төвүгүндө эңне муңгарайгы хүнерин Бухарест 1940—1944 чылдарда чурттап эртек, ол үеде ону гитлержилер эжелзэн турган.

1944 чылдын август 23-те Коммунисттик партияга удуруткан чепсектиг тура халышкынын Бухарестте эгелзэн. Бухарестини кудумчулары патриоттар отрядтар болган армия фашисттер шериелерге уду дең эвес тулушукуну кылдып турган. Чурттуу хосталганы болгаш хамаарышпас чоруу дээр Бухарестини кудумчуларына төгүлгөн хан хей барбаан. Чон тилзэн, фашисттик диктатура дүжүргүлгөн. Ол болушкунунын соонда үш чыл болганда чоңуна негеделзине-биле румын хан дүжүргүлгөндөн дүжүр уурга таварышкан. Румыния—улусчу республика болу берген.

Фашисттер дардалдан чурттуу хосталганын соонда, амгы үеде 1 миллион 287 муң кижи чурттап турар Бухарест култура болгаш экономика талазы-биле хайнышкынын көдүрүп турар. 15 чыл бурунгу турганынга болзага бистин найысчалыштын амгы арын-шарып уду уылгадып көстүр, социализм тургузушкунуну орууга Румынияны чедип алган уду чедипкинерини толгайг херечизи болу Бухарест илереп келген.

Буржуаз-помещик тургузукун үеңинде Бухарестте улетүрү кошкак хөгжүмдөлгө турган. Улусчу эрге-чагырганын чылдарында чурттуу социалисттик индустриализациянын политиказын аммыралга боттандырганын түнелинде хой-хей фабрикалар болгаш заводтар найысчалда тургустунган. 1948—1959 чылдарда Бухарестте 57 чаз бугурулгелер болган чехтер тургустунган, эрги бугурулгелерини бугурулгелерини күчүлгөн калыптарын калыптаркан. Чаз бугурулгелерден Тудор Владимиреску аттыг заводту адал болур, мында автоуугар, троллейбустар, автоестерниер, коммунал ажил-айгыга машиналар бугуруп үндүрүп турар база кодээ ажил-агый машиналарын болгаш херекселдерин бугуруп турар «Семезитор» заводту, электромоторлар бугуруп турар Климент Готвальд аттыг заводту болгаш Г. Георгиу-Деж аттыг даарыштыг фабриказын база өскөлери-нда адагылап болур.

Бүгү-ле бугурулгелерде эргижирзэн деригделерини беким бугурулгелер чүдүт чаз машиналар-биле соолаан. Ол техниканын хой нуруузу Совет Эвилелин чорудуп берген, ол дээрге коммунизм тургузуп турар чурттап бистин ал турарымыс доктаамал дузаламчынын толгайг илерелгелер болур. Эрги бугурулгелерини катат тургусканын болгаш калыптарканын база чаз заводтарын болгаш фабрикаларын туткулаанын түнелинде найысчалдык улетүрү деңизгүрү улуу-биле өскөн. 1958 чылда улетүрүтүк нийти продукциязы 1938 чылда өскөлөн 5,7 катат ажил турган. Амгы үеде Бухарестини улетүрүтүк чыл ааларын дүргүндө бугу 1938 чылда бугуруп үндүргөн хире продукцияны бугуруп үндүрүп турар. Бухарест улу улетүрүтүк төү апарган: ол болза чурттуу улетүрүтүк продукциянын 21 хууун берип турар.

Мурнууда дашкаартан кирип турган хой хевирни продукцияларын: беким базымчынын котёлдарын, нефть деригделдерин, цемент дээрбелерин, дизель моторларын, электроаппаратураны, тараа комбайнларын, крандарын, электри шимчедикчилерин, эмир аймаан болгаш өскөлери-нда Бухарестини бугурулгелери аңгы үеде бугуруп турар. Оон туржук хоорайнын улетүрүтүк дашкаар үндүрери-биле хой продукцияны бугуруп турар.

Экономика хөгжүлдөндө чедипкинер найысчалдык ажилчы чоң

Румын Улус Республика. Бухарестте Николай Бэлеску деп кудумчу.

нарын материалдык болгаш културлуг амдырал деңгээли боттуу-биле бекимдер арганы берген. Бистин партияны экономикалык политиказын шимини бистин хоорайнын амдыралындан барымдаалар бугурулгелер-биле басыпкан турар. Бүгү чурттар-биле бир дөмөй, күш-ажыл төлөвирини системазын экижидерини ал чоруттуган хемчеглери Бухарестте ажилчыларын ажил төлөвирини өзөргөн, оларны бугурулгелери мергежилни улам бекимде, бугурулгелери организациязын экижидерини болгаш ажил шакын улам-на ажилгыт амылгаар апарганын чедирген.

Найысчалдык ажилчы чоңарын чыгаай амдыралынын улам өзөргөн социал-амдырал херектелдерини хой акша-хорөгенин күрөңдө чырылган турар база даа хемчээлдерини дузалат турар, ол херектелдерини халаска азы улу эвес төлөгө-биле хандырып турар (диптанымга, кадык камгалалы, чырыдышкын болгаш өске-даа).

Бухарестини чуртталга тудуунда улу депмелге сөөлү чылдарда чедип алдыган. Бодуңу үеңинде капиталисттер болгаш помещиктер хоорайнын хорөгенин төү биле кылды кавардаларын аразына ажил эртер аргажок ыгалдып тургузуп турган. Ажилчы кижилер хире чурттап турган, школар болгаш эжелзеге черлери кончүт эвзш, уруларын ойнаар черлери кара малгаш болгаштар. Хосталганын кылды черлеринде электри чырык, сүт дамчылаары, канализация, улус кылшаттар аргы, керлер чок болгаштар турган. 15 чыл бурунгаар найысчалдык кудумчуларында 60 хууу чазаттын мажары, бугу кудумчуларын болгаш бажындарын барык үштүк ий кезээ электри чырыктык чок турган. Буржуазиядан салга кылдыр алганмыс Бухарестини чуртталга фондусу дээрле улу нуруузда багай тургустунган бажындары турган: бүгү чуртталга бажындарын үштүк ий кезээ багай шынарлыг самандык кылдыган, мынаарга бештик бир кезээ куду шынарлыг туубудан бүткен турган.

Шаанда чүгө казанактар турган районнарда улусчу эрге-чагырганын чылдарында амгы үеңи чуртталга бажындары тургулап келген. Флорика холдун эринде чаз хоорай жыгаш туттугунан, мында 10 муң хире кижи чурттап турар. Фарентарна, Ватра Луминосозе, Күш-ажыл кудумчузуна, Михай Браву аттыг орукта болгаш өске-даа черлерде чаз-чаз чуртталга кварталдары ол черлерини өвүрүн долзуу-биле өскөргөн. Чүгө 1957—1958 чылдарда Бухарестини ажилчы чоңары 7800 ажыг чаз кварталдарын алган. Бо чылын ам-даа 6000 хире кварталдарын ажилгалга кирир болгаш 6500 хире кварталдарын тулау эгелзеп. Найысчалдык социалисттик чуртталганын дугайында партияны болгаш чазакты сатыш салып турарын толгайг илерелзеп болза РНР-ин ордуун долгандыр чаз туткан улу кварталдар, а ол ышкаа Соңгу вокалды долганды, 1948 чыл аттыг буларга, Н. Бэлескуга болгаш Магоруа туткулаан турар кварталдар, Гривич оруун үлзүңин-биле эде тудар дээрле болгаш тудат талазы-биле өске-даа черлер болур.

Улусчу эрге-чагырганын үеңинде хоорайны чагайжылар талазы-биле улу ажилдар кылдыган. Найысчалдык улус Советини болгаш районнара улус Советтерини сатыш салышкынын ачызы-биле 6500 муң дөрбөлчү метр кудумчуларын шыкан болгаш алгыткан. Буржуазия эрге-чагырга турарын үеңинде 80 чыл иштинде кылган хире кудумчуларын чүгө соолгу үш чылда асфальтлаан. 1958 чылда Бухарестини төвүндө эң мрак кудумчуларын беким электржиктен. Канализация болгаш сүт дамчылаанын системазын сөөлү чылдарда 200 километрге алгыткан, мынаарга чон киер сүт болза 15 чыл бурунгаар турганынга болзага 3,25 катат хой апарган. Хоорайны сүт-биле хандыран улам ынай экижидер талазы-биле улу ажилдар ам чоруттунуп

турар. Хоорайны чазытыркан Бухарестини чоңуна калбак массалары улу салышкынын кирип турар. Найысчалдык хой муң чурттакчыларын оон социалисттик чазытырканга хой хостуг шактарын эки-тура-биле берип, районнарда улусчу Советтерини бистин хоорайны улам-на чараш болгаш чагайжытыркан турарын чедип алыр сорулгалыг хемчеглери-ге идепкейли-биле кирип турарлар.

Улусчу эрге-чагырганын чылдарында бистин төрзүн чуртувустун найысчалыгы улус өөрелдзеген, култура болгаш уран чүл көстүп көрбөз чепекчиликни чедип алган. Бухарест мурунда-даа эңне улу култура төү турган болжок, буржуаз-помещик эрге-чагырганын үеңинде аңаа 125 муң кижи бижик билбес турган, школа назылыг уруларын 25 хууу эге школага беким барып өөренир аргажок чок турган. Улус-демократтык эрге-чагырганын үеңинде чуртта калбарган култура революсчыннын ачызы-биле бижик билбес чорук кезээде уукуткатынган.

Он беш чыл бурунгаар Бухарестте 1500 хире урулар ажааган чүгө 70 урулар албан черлери турган. Ам найысчалда 300 мылг албан черлери бар, оларны хаара туткан урулар хосталга мурундалаанын болзага 11 катат. Фейаль 12-де, тодиргайларга лаос дугайында айтыр талазы-биле Женева дугурулгаларын олдарадырне Сананжонини чазак февраль 11-де АКШ чыгакпанын соондагы хүн, АКШ-тын күрүге департаментини Сананжонини чазактын ол дүрүм чок хемчеглери дөткит турарын дугайы меделзеп болгаш оон соонда АКШ Лаоска шериг талазын черин «хостуг» тургузуп болур деп бодалы илергейзэн. Патет-Лаонун мурундагы дайчы кезектерини чепсек чок болуру дугайында дузалдык май 11-де Сананжонини чазак бергенин соонда Патет-Лаонун мурундагы дайчы кезектерини чепсектиг халдашкынын кылган болгаш оң уламзын Лаоска хамааты дайчыны өскөтүп, чаз шериг сүлжөни боттандырырне Лаостун эрге-чагыргаларын АКШ күтүп болган ону дөткит турар. АКШ-тын айтылганын ёзугаар Лаостун эрге-чагыргалары Манапанын шериг болгунун кижитүп болуп турар Ташланды-биле болгаш Нго Динь Дьенни Муруну Вьетнама бугу-биле сүлжүлөшүп кирген, шериг бугу-түт чамдык чажыт дугурулгаларын оларын-биле кылган, Лаосту болган

1938 чылда Бухарестте дээр өөрелдзеге черлерини 17500 өөреникчилер өөренип турган, а эртек чылы — 46 муң. Хосталга мурунда Бухарест университетини ажилчыларын аразындан студенттер бугу өөреникчилерини онун бир кезээ болуп турган. Амгы үеде студенттерини улу хой нурууу—ажылчыларын, ажилчы тараачыларын, индустриализация уру-ларын болган.

Сөөлү чылдарда Бухарестте бугу ажилчы чоңарын чоргалары болуп турар културалык онду улу тургаларын кылдыган. Оларын аразында улусчу Румыниянын эң улу подпартия бугурулгелери—«Скителы» бажыны. Бухарестини эңне чурумалдык районнарын чырыктынде опера болгаш балет театрынын бажыны көстүп турар. Букурештин дээр чаз чуртталга кварталында чараш чажыг театрын болгаш «Улустарын акы-думамышкы ёзуу» дээр кинотеатрын, а Тей районда — Курпне ширинин бажынаны кижиини характарын өөрүп турар. Кижилер оларар эрги залдарын оларда чазарткан. Сөөлү он чыл иштинде саны ий катат көүлдүн театрлар улам-на хой хорукчуларын хандырып турар. Хоорайны бугурулгелеринде болгаш албан черлеринде хой санын клубтар, кызыл булуңар, библиотекалар ажаадып турар.

Бистин төрзүн чуртувустун найысчалында улусчу эрге-чагырганын чылдарында кылдыган бугу-ле чүгөдөр.— ол дээрге Румыянын ажилчы партияны удуруткан улус мессарын эрес-мазырыл күш-ажылыны үре-түңдөй болур-дур.

Бухарестини 500 чыл оон байырда тура, бистин мыак найысчалык кылдыг болгаш бугу чурттуу улам ынайгы хөгжүлдө эде демиселге боттарыны күштерин чон улам улуу-биле сыйып каттыштырар. Бистин амдыралында аар-берге хүнеринде биске дузалат болгаш социализм тургузганын биске акы-думга ёзу-биле ам дузалат турар Совет Эвилелинни улустарыне бистин хоорайны ажилчы чоңары боттарыны бадалдарын улу өөрүп, кү-биле угландырып турарлар.

Флоран ДЭНЭЛАКЕ.

Румыянын ажилчы партиянын Топ Комитетини кижигун, партияны Бухарест хоорай комитетини бири секретары.

ГФР-ниң чурттакчыларының ГДР-же кээп турары.

БЕРЛИН. (СЭТА). Барын Германиядан Герман Демократтыг Республикаже чуртталгы-биле шилчип кээп турарларын агым кошкаван турар. АДН агентилерини диниаткан ёзугаар алгыра, сентябрын ийи неделяларын дүргүндө Герман Демократтыг Республикаже хүн бүргүндө Барын Германиянын

200 ажыг чурттакчылары шилчип кээп турган.

Моон мурундазы-биле бир дөмөй, ол кээп турарларын аразында аныктар кончүт хей. Бо айыттынган үеңи дүргүндө ГДР-же 18-тен 25 чедир харыг 1047 кижи ал чектенер.

Лаоста байдал дугайында КУР-нуң чазаның медеглели

ПЕКИН. (СЭТА). Лаоста байдал дугайында КУР-нуң чазаның сентябрь 15-те чарлатканын дараалындагы медеглелин Синхуа агентилеги дамчыткан:

Лаоста байдал дугайы Совет Эвилелинни чазак медеглел чарлаан, мында айтып турары чүд дээрге амгы үеде Лаоста тургустунган байдалын үлзүңи чыдаагынын болж, барын талакы күрүңелерини чамдык бугу-тери лаос айтырын ажилга алгаш, улустар аразынын дүшкүрүтү чорутуу чымчаларына шактылаарын база КНО-нуң Уставын үрзөри-ниң аргажы-биле «лестеге талаам-биле белеткел комитети» джир чүвени Лаосче дүрүм чокка чорударын аргажы-биле лаос айтырын шитирлээрине болгаш Индий-Бидатта тайбын дөткитирине кара-чагыс үлзүңи болур Женева дугурулгаларын шуут үрзөри орд-дажып турары болур. Улустар аразынын дүшкүрүтү чорутуу чымчалар болгаш лаос айтырын тайбын шитирлээр сорулгалын бодал, Совет Эвилелинни чазак Индий-Бидатта дугайында айтыр талазы-биле 1954 чылда Женева чөвүлгө хуралын кырыкчилер чурттар составтыг чөвүлгө хуралы Лаоста тургустунган байдалы чугаалажып көүрүлгө сазт чок чымчаларын савалдан турар.

КУР-нуң чазак Совет Эвилелинни чазактын ол чугула тайбын индустриализация чөвүлгө болгаш өй-палазы кылдыр санал. 1954 чылда Женева чөвүлгө хуралын кырыкчилер чурт болур КУР-нуң чазак ол индустриализация бүтүн дөткит турарын дугайы медеглел тур.

Бидат Улус Республиканын чазак бо чылдын февраль 18-теги, май 18-теги болгаш август 12-теги болуун үш медеглелдерин Лаоста байдалын дыма дорайтканын шуут-ла Американы Баттисикал Штаттары болдурган деп медеглзэн. Февраль 12-де, тодиргайларга лаос дугайында айтыр талазы-биле Женева дугурулгаларын олдарадырне Сананжонини чазак февраль 11-де АКШ чыгакпанын соондагы хүн, АКШ-тын күрүге департаментини Сананжонини чазактын ол дүрүм чок хемчеглери дөткит турарын дугайы медеглзеп болгаш оон соонда АКШ Лаоска шериг талазын черин «хостуг» тургузуп болур деп бодалы илергейзэн. Патет-Лаонун мурундагы дайчы кезектерини чепсек чок болуру дугайында дузалдык май 11-де Сананжонини чазак бергенин соонда Патет-Лаонун мурундагы дайчы кезектерини чепсектиг халдашкынын кылган болгаш оң уламзын Лаоска хамааты дайчыны өскөтүп, чаз шериг сүлжөни боттандырырне Лаостун эрге-чагыргаларын АКШ күтүп болган ону дөткит турар. АКШ-тын айтылганын ёзугаар Лаостун эрге-чагыргалары Манапанын шериг болгунун кижитүп болуп турар Ташланды-биле болгаш Нго Динь Дьенни Муруну Вьетнама бугу-биле сүлжүлөшүп кирген, шериг бугу-түт чамдык чажыт дугурулгаларын оларын-биле кылган, Лаосту болган

Муруну Вьетнамын Манапа бугу-нуң кижитүнери күрүңелерге калдыктар болдурар дээр үш талазы шериг эвилелин тургузарын ордандыган. «Америка шериг тускай эртемчилер» джирлээр дуза көргүсүн деп «дилетант» дугурулгаларга ниль 23-те Лаостун болгаш Франциянын аразында ат салдыган. Ниль 29-та Лаостун эрге-чагыргалары ызыгүрү салган дузалдыг Суфавонгит болгаш Нео Лао хак сат партияны өске-даа 8 удурулчуларын тулуп хоргулар деп дугу-жаалды беким берип, а ол ышкаш Патет-Лаонун мурундагы дайчыны чепсекти болгаш өске-даа шериг материалдарын бөзүн медеглзэн. Женева дугурулгаларын үрп турар үстүңдө айтылган чамдык дерини хемчеглээр Лаоска көдөргөй шыттык байлазды болдурган.

Лаостун районунда тыттып келген дүшкүрүтү чорук Индий-Бидатта тайбынни болгаш аймык чок чоруктуң үлзүңини болуп турар Женева дугурулгаларын үлзүңини болгаш эрге-хемчээлдерини таарыштыр шитирлээрине турар болур болгаш болур-даа ужуру-луунуң дугайында Совет Эвилелинни чазактын медеглелинде тайыл-быратканын болгаш Бидат Улус Республиканын чазак каш улаа демдеглел келген болгаш ол бодала бүрүн каттыжып турар. Лаос дугайында айтыртын эң дүргөн шитирлээрине ийи бөзү-биле кылт чазак Лаос талазы-биле делегей коммисиянын ажилын сазт чок латтын эгелзери Женева чөвүлгө хуралын ийи ларгарарына—Совет Эвилелинни болгаш Англиянын чазактарында, а ол ышкаш Лаос талазы-биле делегей коммисиянын ларгазына—индий чазакка санал-даан. 1954 чылдын Женева чөвүлгө хуралын кырыкчилер чурттар составтыг чөвүлгө хуралы сазт чок чымчалары дугайында Совет Эвилелинни чазактын савалы-биле кидат чазак бүтүн чөвүлгөшүп турар болгаш ол чөвүлгө хурал Лаос талазы-биле делегей коммисиянын алеткелли болгаш саваларын ийи-наар ужурут деп саван турар. Лаоста байдалы таарыштырарын нүрунде мынд чөвүлгө хуралы чымчаларын сонгаарлаан черле болбас. Индий-Бидаттын районунга тайбынни катат тургускан Женева чөвүлгө хуралы Лаоста байдалы чогумчулук таарыштырарына ийи бөзүңдө болуңуң чогутур ролон база дагы чалып чок ойнап болур дээрине кылт чазак хань бугурулгелер. Муруну-Чон Азияга тайбынни камгаларына сөвүгүлгелер болгаш делегейни дүшкүрүтү чорутуу чымчаларын күзеп турар бүгү чурттарын чазактары болгаш улустары Совет чазактын ол чугула тайбын индустриализация бир эң-сеткил дөткитир болгаш ону эң дүргөн боттандырырны ийи бөзү деп чүгө кидат чазак идеген турар.

Президент Эйзенхауэрниң парлаг конференциясы

ВАШИНГТОН. сентябрь 17. (СЭТА). АКШ-ны президентини Д. Эйзенхауэр бөгүгү парлаг конференцияны журналистерни айтырларын харымдашыаан, СССР-ини Министрлер Чөвүлгөсүн Даргазы Н. С. Хрущев-биле бир дөмөй, чаз улу дайын болуру уган чок чүл болур ийи деп санал турар бодалы илергейзэн.

Каттышкан Штаттарны болгаш Совет Эвилелинни чазактарынын аразында туруп турар чөвүлгөлөрүн дугайы президент сагындырган болгаш билишпес чоруктар ам-даа улу болуп чадавас деп медеглзэн. Хей-хой чүдүлери ийи чурттарын удуларындан хамааржыр деп ол чугаалаан.

Өске айтырларга харымзын президентини чугаалааны болза, АКШ-ка бодуңу чоруп турарын үеңинде Н. С. Хрущев турш бодалы онза найыралчын-дир. Н. С. Хрущев бугу турар бодалы болган оон бодун тутуруу чам оон дугурулгелер чүтүп турарын дугайын херечилеп турар-дир деп Эйзенхауэр медеглзэн. Н. С. Хрущев биле бодуңу бөдөлгөлөрүн үеңинде Лаостун болгаш Берлинини айтырларынга ол дээр бээр ирги бөдөл президент Эйзенхауэрден айтыр салган. Бир эвес Берлин дугайы чугаалашпас болуувааса мээр болгаш Хрущевтиң кады чыгып турарын херз чүү бөор деп президент харымлаан.

Президент Эйзенхауэр болгаш Н. С. Хрущев кошкак хөгжүлдө чурттарга дузаламчыны кады кылдыган планн крор дээр дугайында дынаамдыларга хамаарыштыр Каттышкан Штаттарны болгаш Совет Эвилелинни аразында чөвүлгөлөрүн аар эртер калдыг-даа дугурулгелер амдызында болбас, мынд ызылг төлөвлөргө кыжирине Совет Эвилелин Каттышкан Штаттар дилеп болур деп президент медеглзэн.

Телевизорлар экранында Н. С.

Хрущевтиң найыралга ынакшылдыг болгаш оон чуркети ханымзындан чагай сеткилдери көрүп каан миллион-миллион американдар «сагыш-сеткил талазы-биле чепсек чоктадым, бербес ийен» деп айтыртыг харым чылдыр президент теория тайыл-бырлаан, ону ёзугаар алгыра, күрүне тургузуңу америк системаны кижи бүрүзү бодуңу күзөңи мынд сачал-оңалды илердери эрге үлзүңелетинген. Бодуңу бодалым-биле алгыра, америк улус бот тускайлаан шитирлери кылмынга чөтүр күштүг деп ол чугаалаан.

Чепселенишкенин дүжүр дугайында Хрущевтиң КНО-га кирир деп бодал турар саналы-биле холбоштыр чепселенишкенин дүжүр дугайында бодуңу бодалдарын каттаптарын президенттен корреспондентилерини бирзэ дидзэн. Чепселенишкенин кайы-кайызы бугу-ниги дүжүр дээр тайбын чурттаар төлөздө, бугу делегей карачаныс идегели ол болуп турар деп бүтүрели Эйзенхауэр харымзын илергейзэн. Чепселенишкенин дүжүр талазы-биле чыгыс-даа санал, бир эвес аңаа ону күзүңдери хандырып турар негелдээр чок болур болза, дугурулгелер сактылар деп бугу кижилер бүтүрэн твояр ылыг хемчеглер мыла кордун-мын болур болза, боттаныр деп санал болбас деп бодуңу бодалын ол база дагы онзалат демдеглзэн. Ол хемчээлдерге хамаарыштыр Каттышкан Штаттар кандыг бир онза негелдери киждерин болавайн турар деп президент чугаалаан.

Совет ракетанын Агга чедир бергени ымылазды холгазын Н. С. Хрущев алаа тыспы турда бодуңу бодалына кирген бодалдарын хамаарыштыр ымылаан кончү солун чы көргөңи президент медеглзэн.

Алжир талазы-биле президент де Голльду медеглзэн Каттышкан Штаттар дөткитир чадавас деп чугаалаан.

БОЙДУСТУҢ ТИИЛЕТТИРГЕН ХАЛАВЫ

Бүш-ажылы кидат тараачынын бойдустан аймылдыг халавы-биле демиселин дугайында улустуң ырлары салгакчылардан салгакчыларже дамчып чорраан. Ол ырларга — эринден ашкан, шадерин болгаш суурларын хөмө алы бээр хемчегин болгаш үнүп орган ногаан кызыласты өрттendir чиптер хүнүн аймылыны дугайы илердип чорраан.

Кидатта агаарын өскөрлени чели кончүт. Чазын сугтар чазтар чазар, а чайын элзөн каш айларын иштинде кандаашкын болулаар. Эрги гоминданы эрге-чагырганын үеңинде чоңуна чагай амдыралыне сатыш салбайн турганындан үрзөңкин болгаш кандаашкын тараачындарга кончүт улу котаралды чедирип турган. 1942 чылда чүгө Лаос можугуна улу кандаашкын болганындан 3 миллион хире кижилер аштап өлгөн.

Улустуң эрге-чагыргазы тургустунган хүнден эгелзеп-ле бойдустан аймылына уду планын демиселди чорудуп эгелзэн. Топ Кидаттын ортулажына муң километр дүртүт сугтарыла бугазын, Хуанхэ болгаш Янцзы хемчегини эринтерин бижып кидат чалдарын, гидроэлектростанцияларын болгаш өске-даа ажилдарын кылган. 10 чыл — улут эвес хуусаа, мычазла-даа кончүт хой ажил кылдыган. Күрне он-он миллион наны сугтарыла бугаларын кылмынга чырыг-даан. Он чылдарын иштинде Кидатта сугтарыла шадерини шалү үш